

Leiðbeinandi reglur

fyrir sveitarfélög um móttökupjónustu og
aðstoð við félagslega þátttöku flóttafólks

Maí 2014

VELFERÐARRÁÐUNEYTIÐ

Velferðarráðuneyti: Leiðbeinandi reglur fyrir sveitarfélög um móttökupjónustu og aðstoð við félagslega þátttöku flóttafólks
Maí 2014

Útgefandi: Velferðarráðuneyti
Hafnarhúsinu við Tryggvagötu
150 Reykjavík
Sími: 545 8100
Bréfasími: 551 9165
Netfang: postur@vel.is
Veffang: velferdarraduneyti.is

Umbrot og textavinnsla: Velferðarráðuneyti

© 2014 Velferðarráðuneyti

ISBN 978-9979-799-85-6

EFNISYFIRLIT	2
I. INNGANGUR.....	3
1.1 SÉRSTAÐA FLÓTTAFÓLKS	3
1.2 SKILGREININGAR.....	4
1.3 LAGAGRUNNUR.....	4
II. LEIÐBEINANDI REGLUR.....	5
1. GR. GILDISSVIÐ.	5
2. GR. MARKMIÐ.	5
3. GR. FJÁRMÖGNUN.	5
4. GR. VERKLAG VIÐ FLUTNING MÁLS TIL LÖGHEIMILISSVEITARFÉLAGS FLÓTTAFÓLKS.....	6
5. GR. MÓTTÖKUPJÓNUSTA LÖGHEIMILISSVEITARFÉLAGS.	6
6. GR. INN TAK FÉLAGSLEGRAR AÐSTOÐAR VIÐ FLÓTTAFÓLK.	6
7. GR. UPPHAF GRUNNSKÓLAGÖNGU BARNNA.	8
8. GR. SÉRFRÆÐIÞJÓNUSTA SKÓLA.	8
9. GR. AÐSTOÐ VEGNA FJÖLSKYLDUSAMEININGAR.	8
10. GR. AÐSTOÐ VIÐ HEIMFLUTNING.....	8
11. GR. ÞJÓNUSTA TÚLKA.	9
12. GR. SAMSTARF.....	9
III. UPPLÝSINGAR UM AÐRA ÞJÓNUSTUAÐILA.....	10
3.1 HEILBRIGÐISÞJÓNUSTA	10
3.2 FRAMHALDSSKÓLAR	10
3.3 FJÖLMENNINGARSETUR	10

I. Inngangur

Þessar leiðbeinandi reglur snúa að framkvæmd þjónustu sem og stuðningi við flóttafólk og voru settar fram sökum sérstöðu flóttamanna á grundvelli skilgreiningar alþjóðasamninga sem greint er frá í kafla 1.1. Reglunum er ætlað að leiðbeina sveitarfélögum um góða starfshætti fyrir þennan hóp með von um að styrkja farsæla búsetu í sveitarfélaginu og félagslega þátttöku.

Með flóttafólki er hér átt við þrjá hópa:

1. Einstaklinga sem fengið hafa stöðu flóttamanns skv. j-lið 12. gr. laga um útlendinga, [nr. 96/2002](#), eftir hælismeðferð.
2. Einstaklinga sem fá dvalarleyfi vegna fjölskyldusameiningar við flóttamann skv. 4. mgr. 46. gr. laga um útlendinga.
3. Einstaklinga sem fengið hafa synjun um hæli en fengið dvalarleyfi á grundvelli ríkra mannúðarsjónarmiða skv. f-lið 12. gr. laga um útlendinga.¹

1.1 Sérstaða flóttafólks

Lög um útlendinga taka mið af skilgreiningu alþjóðasamnings um stöðu flóttamanna sem vísað er til í 44. gr. laga um útlendinga:

...útlendingur sem er utan heimalands síns af ástæðuríkum ótta við að vera ofsóttur vegna kynþáttar, trúarbragða, þjóðernis, aðildar að tilteknum þjóðfélagshópi eða vegna stjórnámálaskoðana og getur ekki, eða vill ekki, vegna slíks ótta færa sér í nyt vernd þess lands; eða sá sem er ríkisfangslaus og er utan þess lands þar sem hann áður hafði reglulegt aðsetur vegna slíkra atburða og getur ekki, eða vill ekki, vegna slíks ótta hverfa aftur þangað, skv. A-lið 1. gr. alþjóðasamnings um stöðu flóttamanna frá 28. júlí 1951 og viðauka við samninginn frá 31. janúar 1967.

Ákvæði laganna tekur jafnframt til þeirra sem ekki eru flóttamenn samkvæmt ofangreindri skilgreiningu en fá svonefnda viðbótarvernd (*e. subsidiary protection*) „... *ef raunhæf ástæða er til að ætla að [sá sem sækir um hæli] eigi á hættu að sæta dauðarefsingu, pyndingum eða annarri ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu verði hann sendur aftur til heimalandsins...*“ og er honum þá veitt staða flóttamanns.

Þegar litið er til skilgreiningarinnar er ljóst að fólk sem fær hér stöðu sem flóttafólk hefur búið við fjölþættan vanda til lengri eða skemmri tíma. Því þarfnast flóttafólk þverfaglegs stuðnings frá velferðar- og menntakerfinu og ekki síst félagsráðgjafar með upplýsingagjöf og leiðbeiningum um félagsleg réttindamál og stuðnings vegna félagslegs og persónulegs vanda, líkt og kveðið er á um í 16. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, [nr. 40/1991](#).

Ef Útlendingastofnun eða innanríkisráðuneytið tekur ákvörðun um að veita hælisleitanda dvalarleyfi vegna ríkra mannúðarsjónarmiða, þrátt fyrir synjun á stöðu flóttamanns, er litið svo á að viðkomandi búi einnig yfir sérstöðu sem taka þurfi tillit til.² Því falla þeir einstaklingar einnig að leiðbeinandi reglum þessum, sbr. 3. tölul. 1. mgr. inngangskafla.

¹ Dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða vegna sérstakra tengsla við landið fellur ekki hér undir.

² Hér er orðið *flóttafólk* eða *flóttamaður* notað yfir alla þessa þrjá hópa, þótt einstaklingar sem fá leyfi af mannúðarástæðum séu í raun ekki flóttamenn.

1.2 Skilgreiningar

Með *þjónustusveitarfélagi hælisleitenda* er hér eftir átt við það sveitarfélag sem hefur samning við Útlendingastofnun um þjónustu við hælisleitendur.

Með *lögheimilissveitarfélagi flóttafólks* er í reglum þessum átt við það sveitarfélag þar sem flóttamaður hefur skráð lögheimili fyrstu tvö árin eftir dvalarleyfisveitingu.

1.3 Lagagrunnur

Þessar leiðbeinandi reglur eru settar fram sem leiðbeiningar til sveitarfélaga. Ekki er unnt að byggja rétt til þjónustu á reglunum.

Leiðbeiningarnar eru byggðar á reynslu af móttökupjónustu við flóttafólk, lögum um útlendinga, [nr. 96/2002](#), með síðari breytingum, lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga, [nr. 40/1991](#), með síðari breytingum, lögum um málefni innflytjenda, [nr. 116/2012](#), reglum um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga í sérstökum tilvikum við erlenda ríkisborgara, utan EES, sem ekki eiga lögheimili á Íslandi, [nr. 1185/2011](#), lögum um grunnskóla, [nr. 91/2008](#), með síðari breytingum, lögum um leikskóla, [nr. 90/2008](#), með síðari breytingum, og reglum sveitarfélaga um fjárhagsaðstoð.

Jafnframt byggjast þær á samanburði við [viðmiðunarreglur flóttamannanefndar](#) um móttöku og aðstoð við hópa flóttafólks, dags. 10. maí 2013, og samningi Útlendingastofnunar og sveitarfélaga um þjónustu við hælisleitendur.

Eftirfarandi lög og reglugerðir voru einnig höfð til hliðsjónar: Lög um húsaleigubætur, [nr. 138/1997](#), með síðari breytingum, lög um sjúkratryggingar, [nr. 112/2008](#), með síðari breytingum, lög um framhaldsskóla, [nr. 92/2008](#), með síðari breytingum, reglugerð um jöfnunarframlög Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga til reksturs grunnskóla, [nr. 351/2002](#), reglugerð um sérfræðipjónustu sveitarfélaga við leik- og grunnskóla og nemendaverndarráð í grunnskólum, [nr. 584/2010](#), reglugerð um rétt nemenda í framhaldsskólum til kennslu í íslensku, [nr. 654/2009](#), reglugerð um heilbrigðisþjónustu við þá sem ekki eru sjúkratryggðir samkvæmt lögum um sjúkratryggingar og greiðslur þeirra fyrir heilbrigðisþjónustu, [nr. 1176/2011](#), og reglugerð um greiðslu barnabóta, [nr. 555/2004](#).

Á grundvelli framangreinds gefur velferðarráðuneytið út þessar leiðbeinandi reglur og er mælt með að allar ákvarðanir og mat á þjónustu taki mið af sérstöðu flóttafólks.

II. Leiðbeinandi reglur

LEIÐBEINANDI REGLUR

fyrir sveitarfélög um móttökuþjónustu og aðstoð við félagslega þátttöku flóttafólks.

1. gr.

Gildissvið.

Þessar leiðbeinandi reglur taka til framkvæmdar á þjónustu við einstaklinga sem fengið hafa dvalarleyfi á þeim forsendum sem gefnar eru upp í inngangsorðum reglnanna og hafa skráð lögheimili á Íslandi.

Aðstoðin sem hér er fjallað um er veitt af því sveitarfélagi sem viðkomandi einstaklingur eða fjölskylda hefur skráð lögheimili í og er ætlað að vera til hliðsjónar við stuðning við flóttafjölskyldur fyrstu tvö árin eftir lögheimilisskráningu.

Sveitarstjórnir geta sett nánari reglur um þjónustuna. Má þar nefna skilyrði sem uppfylla þarf til að njóta aðstoðarinnar og einnig eigin reglur um fjárhagsaðstoð.

2. gr.

Markmið.

Þessum leiðbeinandi reglum er ætlað að vera til viðmiðunar og leiðbeiningar fyrir sveitarfélög og aðra þjónustuaðila³ sem og flóttafólki til upplýsingar.

Markmiðið með þjónustunni er að tryggja árangursríka aðlögun flóttafólks að íslenskum aðstæðum og samhliða stuðla að því að samfélagið komi til móts við þarfir þess. Það er gert með þverfaglegu samstarfi og samráði við flóttafólkið sjálft, með því að tryggja upplýsingagjöf um réttindi og skyldur flóttafólks og samfélagslega þátttöku þeirra.

3. gr.

Fjármögnun.

Lögheimilissveitarfélag flóttafólks veitir þjónustu samkvæmt lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga, reglum sveitarfélagsins um fjárhagsaðstoð, lögum um grunnskóla, lögum um leikskóla og öðrum viðeigandi lögum og reglum.

Ríkissjóður endurgreiðir sveitarfélagi útlagðan kostnað vegna fjárhagsaðstoðar fyrstu tvö árin sem flóttamaður hefur skráð lögheimili í landinu skv. 2. mgr. 15. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga. Sveitarfélagið skal senda velferðarráðuneytinu yfirlit yfir útlagðan kostnað.

Þegar veitt er fjárhagsaðstoð skv. 2. tölul. 2. gr. reglna um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga í sérstökum tilvikum við erlenda ríkisborgara, utan EES, sem ekki eiga lögheimili á Íslandi, er sótt um endurgreiðslu skv. 10. og 12. gr. þeirra reglna.

Yfirlitið yfir útlagðan kostnað, sbr. 2. mgr., miðast við tólf mánaða tímabilið 1. nóvember til 31. október. Það skal sent ráðuneytinu samhliða öðrum reikningum sveitarfélags vegna endurgreiðslu á grundvelli 15. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga og reglum um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga í sérstökum tilvikum við erlenda ríkisborgara, utan EES, sem ekki eiga lögheimili á Íslandi. Umsóknareyðublað velferðarráðuneytisins fyrir endurgreiðslunni má finna á [vef velferðarráðuneytisins](#).

Í 5. gr. reglugerðar um jöfnunarframlög Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga til reksturs grunnskóla er tekið fram að önnur sveitarfélög en Reykjavíkurborg skulu fá framlög vegna nemenda með annað móðurmál en íslensku á grunnskólastigi, þar sem um slíka fræðslu er að ræða.⁴

³ Með öðrum þjónustuaðilum er átt við heilbrigðisþjónustu, menntastofnanir, skipulagt frístundastarf, Rauða krossinn á Íslandi, önnur félagsamtök o.fl.

⁴ Reykjavíkurborg annast upplýsingaöflun vegna útreiknings framlagsins og veitir kennsluráðgjöf fyrir sveitarfélög utan Reykjavíkurborgar.

4. gr.

Verklag við flutning máls til lögheimilissveitarfélags flóttafólks.

Útlendingastofnun tilkynnir leyfisveitingu til Þjóðskrár og óskar eftir lögheimilisskráningu í kjölfar veitingar stöðu flóttamanns eða dvalarleyfis af mannúðarástæðum vegna ríkra mannúðarsjónarmiða, eftir umsókn um hæli.

Þjónustusveitarfélag hælisleitanda upplýsir viðkomandi um helstu þjónustustofnanir sem hann þarf að leita til fyrst eftir að staða flóttamanns hefur verið veitt. Lögheimilissveitarfélag flóttamanns getur, að fengnu skriflegu samþykki hans, kallað eftir skýrslu leyfisveitanda um ákvörðun um leyfisveitingu, sé þess talin þörf.

Þjónustusveitarfélag hælisleitanda kemur á tengslum milli viðkomandi flóttamanns og félagsþjónustu lögheimilissveitarfélags hans. Með samþykki flóttamanns upplýsir þjónustusveitarfélagið félagsþjónustuna um félagslega stöðu flóttamannsins með grunnupplýsingum um hann og fjölskyldu hans, ef við á. Jafnframt um tungumálakunnáttu og sérþarfir ef einhverjar eru svo tryggja megi að félagsþjónustan geti veitt fullnægjandi þjónustu við upphaf málsins. Auk þess eru upplýsingar veittar um þá þjónustu sem honum hefur verið veitt á meðan umsóknarferli hælis stóð.

Sá sérfræðingur sem tekur við máli flóttafólks og veitir félagslega ráðgjöf skv. V. kafla um laga um félagsþjónustu er samhæfingaraðili máls og sér til þess að það sé unnið í samvinnu flóttafólkið sjálft og aðra þjónustuaðila sem veitir því aðstoð.

5. gr.

Móttökuþjónusta lögheimilissveitarfélags.

Þegar lögheimili hefur verið skráð í tilteknu sveitarfélagi öðlast viðkomandi rétt til félagsþjónustu sveitarfélagsins samkvæmt lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga, þar með talda félagslega ráðgjöf og fjárhagsaðstoð í samræmi við reglur sveitarfélags. Í félagslegri ráðgjöf felst meðal annars að veita upplýsingar og leiðbeiningar um félagsleg réttindi annars vegar og stuðning vegna félagslegs og persónulegs vanda hins vegar, sbr. V. kafla laganna.

Aðstoð sveitarfélags tekur einnig til húsaleigubóta, sbr. lög um húsaleigubætur, og sérstakra húsaleigubóta á vegum sveitarfélags, þar sem þær eru í boði. Ef tiltekinn búsetutími er skilyrði fyrir sérstökum húsaleigubótum í reglum sveitarfélagsins er lagt til að veitt sé undanþága svo slíkt hafi ekki áhrif á mat á umsókn. Nánar er kveðið á um inntak félagslegrar aðstoðar við flóttafólk í 6. gr. þessara reglna.

Skólaskylda á Íslandi nær til allra barna, að jafnaði á aldrinum 6–16 ára skv. 3. gr. laga um grunnskóla. Sveitarfélögum er skylt að sjá til þess að skólaskyld börn sem eiga lögheimili í sveitarfélaginu, njóti skólavistar. Liggi ekki fyrir ákvörðun stjórnvalds um lögheimili kveður sveitarstjórn á um skólaskyldu barna sem búa í sveitarfélögum þeirra skv. 3. og 4. mgr. 5. gr. laganna. Þegar nemendur með annað móðurmál en íslensku hefja skólagöngu skulu grunnskólar sjá til þess að móttökuáætlun vegna nemenda taki mið af bakgrunni þeirra, tungumálafærni og færni á öðrum námssviðum. Auk þess skulu nemendur og foreldrar þeirra fá ráðgjöf og aðgang að upplýsingum um grunnskólastarfið skv. 2. og 3. mgr. 16. gr. laga um grunnskóla.

Lagt er til að starfsfólk félagsþjónustu lögheimilissveitarfélags greini þarfir barnafjölskyldna og ef um er að ræða börn eða ungmenni sem ekki eru á skólaskyldualdri verði leitast við að koma til móts við fjölskylduna með daggæslu, leikskóla, framhaldsskóla eða öðrum menntunarúrræðum, eftir því sem við á.

Fjölmeningarsetur er sveitarfélögum til ráðgjafar við að taka á móti innflytjendum sem flytjast í sveitarfélagið skv. b-lið 1. mgr. 3. gr. laga um málefni innflytjenda. Nánar er fjallað um Fjölmeningarsetur í kafla 3.3 í leiðbeinandi reglum þessum.

6. gr.

Inntak félagslegrar aðstoðar við flóttafólk.

Flóttafólk fær fjölpætta þjónustu frá velferðar- og menntakerfinu. Félagþjónusta lögheimilissveitarfélags útfærir þjónustuna nánar en mikilvægt er að flóttafólk fái tíð viðtöl í félagslegri ráðgjöf, sérstaklega fyrsta árið eftir leyfisveitingu, svo tryggja megi að markmiðin, sem sett eru fram í 2. gr. þessara reglna, náist.

Góð regla er að spyrja flóttamann ávallt að því hvort hann eigi fjölskyldu sem ekki hafi verið með í hælismeðferð, ef svo er ber að spyrja um aðstæður fjölskyldunnar og hvort fjölskyldusameining sé fyrirhuguð.

Flóttafólk ber sjálft ábyrgð á húsnaðisleit og hefur frjálst val um búsetu. Ef flóttafólk lendir í bráðum húsnaðisvanda ber lögheimilissveitarfélagi að aðstoða það skv. 46. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga. Umsóknir um styrki eða lán vegna fyrirframgreiðslu eða tryggingu húsaleigu ber að meta

hverju sinni hjá félagsþjónustu viðkomandi sveitarfélags. Þar eru ákvarðanir teknar um grunnfjárhagsaðstoð og heimildagreiðslur og metið hvort veita beri flóttafólki styrki út frá sérstöðu þeirra sem flóttafólk, aðstæðum þeirra og þörfum. Eftirfarandi styrki er mælt með að veita fyrstu tvö árin eftir lögheimilisskráningu en á þeim tíma er fjárhagsaðstoð endurgreidd af ríkissjóði:

- a. Grunnfjárhagsaðstoð.
 - i. Tryggja skal flóttafólki grunnfjárhagsaðstoð samkvæmt reglum lögheimilissveitarfélags um fjárhagsaðstoð.
 - ii. Jafnframt ber að tryggja flóttafólki, sem ekki er komið með skráð lögheimili í þjóðskrá, grunnfjárhagsaðstoð eftir leyfisveitingu, enda sé unnið að skráningu. Sjá nánar 2. tölul. 2. gr. reglna um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga, í sérstökum tilvikum, við erlenda ríkisborgara, utan EES, sem ekki eiga lögheimili á Íslandi.
- b. Styrk sem samsvarar barnabótagreiðslum ríkisskattstjóra.
 - i. Þegar um barnafjölskyldur er að ræða er lagt til að lögheimilissveitarfélag greiði forsjáraðila fjárhæð sem nemur barnabótum á hverjum tíma í samræmi við reglugerð um greiðslu barnabóta, fram að þeim tíma sem barnabætur greiðast að fullu frá ríkisskattstjóra.
- c. Húsbúnaðarstyrk.
 - i. Leitast ber við að leiðbeina flóttafólki við að útvega nauðsynleg húsgögn og heimilistæki, eftir því sem þörf krefur.
 - ii. Miðað er við 100.000 kr. styrk til kaupa á almennum húsbúnaði, 100.000 kr. styrk til kaupa á nauðsynlegum heimilistækjum og 50.000 kr. húsbúnaðarstyrk fyrir hvert barn.
- d. Sérstaka aðstoð vegna barna.
 - i. Aðstoða ber barnafjölskyldur með sérstakri fjárhagsaðstoð vegna kostnaðar fyrir daggæslu barns í heimahúsum, leikskóla, skólamáltíðir, frístundaheimili, sumardvöl og/eða þátttöku barns í skipulögðu frístundastarfi, í samræmi við reglur hvers sveitarfélags.
 - ii. Leitast ber við að veita foreldrum sérstaka aðstoð vegna skólabyrjunar í samræmi við reglur hvers sveitarfélags.
 - iii. Foreldrar skulu ávallt hvattir til að styrkja börn sín til félagslegrar virkni og þátttöku í skipulögðu frístundastarfi.
- e. Námsstyrk.
 - i. Leitast skal við að veita flóttafólki, sem ekki hefur lokið námi í grunnskóla eða framhaldsskóla, styrk til framhaldsskólanáms.
 - ii. Í sérstökum tilvikum ber að leitast við að veita flóttafólki, sem ekki hefur lokið námi í háskóla, styrk til háskólanáms, enda eigi flóttamaður ekki kost á láni hjá Lánasjóði íslenskra námsmanna sökum búsetutíma á Íslandi.
 - iii. Aðstoðin miðast við grunnfjárhagsaðstoð og styrk til greiðslu á innritunargjöldum og bóka- og tækjakostnaði. Viðmiðunarmörk grunnfjárhagsaðstoðar vegna náms skulu vera í samræmi við reglur sveitarfélags og skal miða við 20.000 kr. styrk til greiðslu innritunargjalds og 25.000 kr. styrk vegna bóka- og tækjakaupa nema reglur sveitarfélags kveði á um aðrar fjárhæðir.
- f. Styrk til greiðslu lækni- og sálfræðingastofnunar á göngudeild sóttvarna.
 - i. Miða skal við að styrkja fjölskyldur flóttamanna sem koma á grundvelli fjölskyldusameiningar, skv. 2. tölul. 1. mgr. inngangskafans, til að greiða fyrir lækni- og sálfræðingastofnun, sem nauðsynleg er fyrir heilbrigðisvottorð sem Útlendingastofnun krefst svo hægt sé að fá dvalarleyfi útgefið, enda hafi fjölskyldan ráðstöfunarfé sem nemur viðmiðunarmörkum fjárhagsaðstoðar sveitarfélags.
- g. Styrk vegna tannlækninga.
 - i. Leitast ber við að gefa flóttafólki kost á styrk fyrir tannlækningum samkvæmt reglum um fjárhagsaðstoð lögheimilissveitarfélags, sé þess þörf.
 - ii. Ef skilyrði er fyrir tilteknum búsetutíma eða tilteknu tímabili veittrar grunnfjárhagsaðstoðar fyrir styrkveitingu tannlækninga samkvæmt reglum um fjárhagsaðstoð sveitarfélags, er lagt til að veitt sé undanþága svo slíkt hafi ekki áhrif á ákvörðun um styrkveitingu.
- h. Sérfræðiaðstoð félagsráðgjafa, geðlækna eða sálfræðinga.
 - i. Mat á þörf fyrir sérfræðiaðstoð fer fram í félagslegri ráðgjöf.
 - ii. Flóttafólk skal eftir atvikum hvatt til að leita meðferðar hjá geðlæknum, félagsráðgjöfum eða sálfræðingum. Lagt er til að styrkur miðist við tíu viðtöl, allt að 120.000 kr.
 - iii. Ef skilyrði er fyrir tilteknum búsetutíma eða tilteknu tímabili veittrar grunnfjárhagsaðstoðar fyrir styrkveitingu tannlækninga samkvæmt reglum um fjárhagsaðstoð sveitarfélags, er lagt til að veitt sé undanþága svo slíkt hafi ekki áhrif á ákvörðun um styrkveitingu.
- i. Íslenskukennslu.

- i. Flóttafólk skal hvatt til þess að stunda nám í íslensku sem öðru tungumáli og samfélagsfræðslu. Æskilegt er að nám hefjist sem fyrst eftir leyfisveitingu. Veittur er allt að 150.000 kr. styrkur fyrir íslenskunámskeiðum vegna náms fullorðinna.

7. gr.

Upphaf grunnskólagöngu barna.

Samhæfingaraðili máls hjá félagsþjónustu sveitarfélaga aðstoðar við skráningu barna í viðeigandi skóla og kemur á tengslum milli foreldra og skóla sem fyrst eftir leyfisveitingu, eftir atvikum og þörfum.

Nemendur með annað móðurmál en íslensku eiga rétt á kennslu í íslensku sem öðru tungumáli í grunnskólum. Grunnskólum er heimilt að viðurkenna kunnáttu í móðurmáli nemenda með annað móðurmál en íslensku sem hluta af skyldunámi er komi í stað skyldunáms í erlendu tungumáli skv. 4. mgr. 16. gr. laga um grunnskóla. Með kennslunni er stefnt að virku tvítyngi þessara nemenda og að þeir geti stundað nám og tekið virkan þátt í íslensku samfélagi. Nánar er kveðið á um íslensku sem annað tungumál í aðalnámskrá grunnskóla: Greinasvið 2013.

8. gr.

Sérfræðipjónusta skóla.

Skólustjórar grunnskóla samræma innan hvers skóla störf þeirra sem sjá um málefni einstakra nemenda er lúta að sérfræðipjónustu, námsráðgjöf og skólaheilsugæslu með stofnun nemendaverndarráðs. Jafnframt skal stuðla að samráði við félagsþjónustu sveitarfélags og barnaverndaryfirvöld vegna málefna einstakra nemenda eftir því sem þurfa þykir skv. 4. mgr. 40. gr. laga um grunnskóla.

Grunnskólar skulu að auki starfa með sérfræðipjónustu, félagsþjónustu, barnaverndaryfirvöldum og heilbrigðisþjónustu innan sveitarfélagsins vegna nemenda með sérþarfir skv. 5. mgr. 40. gr. laga um grunnskóla.

Leikskólastjórum er falið samræmingarhlutverk þjónustuaðila sem sinna málefni einstakra barna sem þurfa sérstaka aðstoð og þjálfun, að mati viðurkenndra greiningaraðila Jafnframt skal hafa samráð við félagsþjónustu sveitarfélaga vegna málefna einstakra barna eftir því sem þurfa þykir skv. 21. og 22. gr. laga um leikskóla.

Sérfræðipjónusta skóla sem er á vegum hvers sveitarfélags felur annars vegar í sér stuðning við nemendur í leik- og grunnskólum og foreldra þeirra og hins vegar stuðning við starfsemi skóla og starfsfólk þeirra skv. 1. mgr. 2. gr. reglugerðar um sérfræðipjónustu sveitarfélaga við leik- og grunnskóla og nemendaverndarráð í grunnskólum. Við framkvæmd þjónustunnar skulu sveitarfélög leggja áherslu á góð tengsl leikskóla og grunnskóla með samfelli í skólastarfi að leiðarljósi. Í a- og b-liðum 3. gr. reglugerðarinnar er lögð áhersla á forvarnastarf og snemmtækt mat til að stuðla markvisst að velferð nemenda. Í forvarnastarfi leik- og grunnskóla er unnið út frá því að skólaganga nemenda gangi sem best og að skólabragurinn verði sem jákvæðastur, auk þess eigi nemendur sem kunni að eiga í vanda að fá viðeigandi stuðning og námsaðstoð við hæfi til að þeir geti tekið virkan þátt í skólastarfi skv. 10. gr. reglugerðarinnar.

9. gr.

Aðstoð vegna fjölskyldusameiningar.

Heimilt er að veita tekjulágu flóttafólki styrk vegna fjölskyldusameiningar skv. 2. tölul. 1. mgr. inngangskafans. Á þetta eingöngu við um einstaklinga sem tilheyra kjarnafjölskyldu flóttamanns þegar fyrsta dvalarleyfi er veitt. Eingöngu kemur til greina að veita styrk ef Útlendingastofnun hefur samþykkt umsókn um dvalarleyfi á grundvelli ofangreindrar fjölskyldusameiningar. Veittur er styrkur sem nemur allt að 75% af heildarkostnaði vegna flugfargjalds. Ákvörðun um aðstoð skal tekin af félagsþjónustu sveitarfélags í samráði við velferðarráðuneytið, enda sé umsókn lögð fram innan tveggja ára frá lögheimilisskráningu.

10. gr.

Aðstoð við heimflutning.

Breytist aðstæður í upprunaríki flóttafólks þannig að forsendur skapist til að hverfa þangað að nýju og setjast þar að er heimilt að veita tekjulágum einstaklingum styrk í eitt skipti fyrir heimflutningi, sé þess óskað. Þeir sem hlotið hafa íslenskan ríkisborgararétt eiga ekki möguleika á styrk. Þörfin fyrir aðstoð er metin í hverju tilfalli. Umsókn skal lögð fram innan tveggja ára frá lögheimilisskráningu og ákvörðun um aðstoð tekin af félagsþjónustu sveitarfélags í samráði við velferðarráðuneytið.

11. gr.

Þjónusta túlka.

Til að tryggja sjálfsákvörðunarrétt flóttafólks á vettvangi félagsþjónustu og skilvirka félagslega ráðgjöf skv. 2. mgr. 1. gr. og 16. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga er mikilvægt að nýta þjónustu túlka, þar sem við á.

Að auki skal nýta þjónustu túlka skv. 16. gr. laga um grunnskóla þegar tekið er á móti nemendum sem hefja nám hér á landi samkvæmt móttökuáætlun skóla eða sveitarfélags. Foreldrum skulu á þeim tímamótum veittar upplýsingar um skólagöngu barnsins og skólastarfið almennt og foreldrum með annað móðurmál en íslensku greint frá rétti þeirra til túlkaþjónustu.

Jafnframt skal tryggja foreldrum túlkun á upplýsingum sem nauðsynlegar eru vegna samskipta foreldra og skóla skv. 18. gr. laga um grunnskóla.

Foreldrum barna í leikskóla skal tryggð túlkun á upplýsingum sem nauðsynlegar eru vegna samskipta foreldra og skóla skv. 9. gr. laga um leikskóla.

12. gr.

Samstarf.

Lagt er til að samhæfingaraðili máls hafi forgöngu um að þjónustuaðilar flóttafólks hafi samstarf og samráð sín á milli vegna einstakra mála.

Hvatt er til samstarfs, samráðs og ráðgjafar milli þeirra sem vinna með mál flóttafólks, þvert á lögheimilissveitarfélög og þjónustusvæði.

Þessar leiðbeinandi reglur eru gefnar út af velferðarráðuneytinu í samráði við innanríkisráðuneytið, mennta- og menningarmálaráðuneytið, Fjölmenningssetur, Rauða krossinn á Íslandi, Reykjanesbæ, Reykjavíkurborg, Samband íslenskra sveitarfélaga og Útlendingastofnun, eftir því sem við átti, og skulu endurskoðaðar reglulega í samvinnu við sveitarfélög.

Reykjavík, 28. maí 2014.

Eygló Harðardóttir
Félags- og húsnæðismálaráðherra

III. Upplýsingar um aðra þjónustuaðila

3.1 Heilbrigðisþjónusta

Flóttafólk sem fær stöðu sína viðurkennda eftir hælismeðferð öðlast sjúkratryggingu á Íslandi sex mánuðum eftir lögheimilisskráningu skv. 10. gr. laga um sjúkratryggingar.

Einstaklingar sem ekki eru sjúkratryggðir hér á landi eiga rétt á neyðaraðstoð hjá hinu opinbera heilbrigðiskerfi skv. 15. gr. reglugerðar um heilbrigðisþjónustu við þá sem ekki eru sjúkratryggðir samkvæmt lögum um sjúkratryggingar og greiðslur þeirra fyrir heilbrigðisþjónustu. Greint er frá gjaldtöku fyrir heilbrigðisþjónustu í 16. gr. reglugerðarinnar. Hvetja skal flóttafólk til að kaupa sér sjúkratryggingu hjá tryggingafélagi, sé það ekki sjúkratryggt eftir leyfisveitingu. Fólk sem hefur keypt sér sjúkratryggingu hjá tryggingafélögum greiðir aðeins sjúklingahluta þjónustunnar sem tryggð er samkvæmt tryggingunni, eftir að fjárhæð hennar er komin yfir sjálfsábyrgð trygginganna.

Flóttafólki skal tryggð þjónusta túlka líkt og öðrum sjúklingum sem ekki tala íslensku eða nota táknmál skv. 5. gr. laga um réttindi sjúklinga.

3.2 Framhaldsskólar

Þeir sem lokið hafa grunnskólanámi, hafa hlotið jafngilda undirstöðumenntun eða náð 16 ára aldri eiga rétt á að hefja nám í framhaldsskóla. Þeir eiga jafnframt rétt á því að stunda nám í framhaldsskóla til 18 ára aldurs og er hver framhaldsskóli ábyrgur á innritun nemenda. Heimilt er framhaldsskóla að gera sérstakar kröfur um undirbúning og námsárangur vegna innritunar á einstakar námsbrautir framhaldsskóla skv. 32. gr. laga um framhaldsskóla.

Nemendur sem hafa annað móðurmál en íslensku eiga rétt á kennslu í íslensku sem öðru tungumáli. Sama gildir um nemendur sem dvalist hafa langdvölum erlendis og hafa litla kunnáttu í íslensku. Miða skal við að nemendur með annað móðurmál en íslensku fái tækifæri til að viðhalda móðurmáli sínu sem valgrein, í fjarnámi eða með öðrum hætti, skv. 3. mgr. 35. gr. laga um framhaldsskóla.

Framhaldsskólar skulu setja sér áætlun um móttöku nemenda. Móttökuáætlun framhaldsskóla skal vera aðgengileg nemendum og foreldrum, þar sem meðal annars koma fram upplýsingar um námið og skólastarfið almennt, og foreldrum með annað móðurmál en íslensku og heyrnarlausum foreldrum er greint frá möguleikum á túlkþjónustu. Móttökuáætlun vegna nemenda með annað móðurmál en íslensku skal taka mið af bakgrunni þeirra, tungumálafærni og færni á öðrum námssviðum skv. 4. mgr. 35. gr. laga um framhaldsskóla.

Vakin er athygli á reglugerð um rétt nemenda í framhaldsskólum til kennslu í íslensku.

3.3 Fjölmenningarsetur

Hlutverk Fjölmenningarseturs er meðal annars að veita stjórnvöldum, stofnunum, fyrirtækjum, félögum og einstaklingum ráðgjöf og upplýsingar í tengslum við málefni innflytjenda. Auk þess skal það vera sveitarfélögum til ráðgjafar við að taka á mótí innflytjendum sem flytjast í sveitarfélagið, taka saman og miðla upplýsingum um réttindi og skyldur innflytjenda og fleira skv. 3. gr. laga um málefni innflytjenda.